

Warszawa, dnia 6 lipca 2001 r.

Opinia prawna
w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego w Szczecinie (sygn. akt P. 4/01)

Stosownie do zlecenia z dnia 22 czerwca 2001 r. uprzejmie przedstawiam następującą opinię w sprawie pytania prawnego przedstawionego Trybunałowi Konstytucyjnemu przez Sąd Rejonowy w Szczecinie.

Pytanie prawne Sądu Rejonowego w Szczecinie dotyczy zgodności art. 173-177 ustawy z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz. U. nr 83, poz. 930 z późn.zm):

- 1) z art. 42 ust. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- 2) z art. 6 ust. 1 i ust. 3 lit. a-d Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz
- 3) z art. 14 ust. 1 i ust. 3 lit. a-b) i d-e) Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych.

Sąd Rejonowy zgłasza wątpliwość co do konstytucyjności wymienionych przepisów ustawy. Zdaniem Sądu, przepisy te naruszają gwarancyjny charakter instytucji przedstawienia zarzutów, przewidzianej w art. 313 § 1 Kodeksu postępowania karnego. Artykuł 175 § 2 Kodeksu karnego skarbowego wyłącza bowiem stosowanie tego przepisu „w części dotyczącej ogłoszenia postanowienia oraz przesłuchania podejrzanego”.

Zgłoszonych przez Sąd Rejonowy w Szczecinie wątpliwości nie podzielam. Wymienione w pytaniu prawnym przepisy art. 173-177 Kodeksu karnego skarbowego nie są niezgodne z art. 42 ust. 2 Konstytucji, według którego każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Przede wszystkim wypada przypomnieć, że postępowanie przeciwko sprawcy przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, przebywającemu stale za granicą albo gdy nie można ustalić jego miejsca zamieszkania lub pobytu w kraju, **nie może toczyć się podczas jego nieobecności w wypadku gdy wina sprawcy lub okoliczności popełnienia czynu zabronionego budzą wątpliwości**

(art. 173 § 2 pkt 1 ustawy). W takich przypadkach nie stosuje się przepisu art. 173 § 1 ustawy, dopuszczającego prowadzenie postępowania podczas nieobecności sprawcy, mając właśnie na względzie jego konstytucyjne prawo do obrony w drodze złożenia wyjaśnień służących usunięciu wspomnianych wątpliwości.

Dalsze ograniczenie możliwości postępowania przeciwko sprawcy nieobecnemu wprowadza art. 173 § 2 pkt 2. Mianowicie postępowanie nie może toczyć się w wypadku, gdy oskarżony ukrył się po wniesieniu do sądu aktu oskarżenia, a także wtedy, gdy w toku postępowania przed sądem ustalono jego miejsce zamieszkania lub pobytu w kraju.

Ratio legis przepisów o postępowaniu w stosunku do nieobecnych stanowi założenie, że sprawca przestępstwa lub wykroczenia skarbowego nie może skutecznie uchylić się od odpowiedzialności karno-skarbowej tylko z tego powodu, że przebywa on stale za granicą lub gdy nie jest znane jego miejsce zamieszkania bądź pobytu w kraju. Ewentualne uznanie wspomnianych okoliczności za trwałą przeszkodę we wszczęciu lub kontynuacji postępowania karno-skarbowego oznaczałoby w praktyce bezkarność tych wszystkich sprawców, którym w porę udało się ukryć za granicą albo w kraju, w celu uniknięcia odpowiedzialności.

Do odrębnej niejako grupy sprawców przestępstw i wykroczeń skarbowych należałoby zaliczyć osoby, o których mowa w art. 173 § 1 ustawy, a które z przyczyn od nich niezależnych nie dowiedziały się o toczącym się przeciwko nim postępowaniu. W związku z tym można by mieć wątpliwości co do zgodności z Konstytucją przepisów ustawy, które ograniczają prawo podejrzanego (oskarżonego) do obrony. Ograniczenie tego prawa jest następstwem: 1) niestosowania przepisów których nie można wykonać z powodu nieobecności oskarżonego (art. 174 ustawy) oraz 2) niestosowania art. 313 § 1 Kodeksu postępowania karnego w części dotyczącej ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów oraz przesłuchania podejrzanego (art. 175 § 2).

Pogląd o niekonstytucyjności przepisów art. 173-177 ustawy byłby jednak pochopny. **Należy bowiem uwzględnić dyspozycję art. 177 ustawy, który „przywraca” pełny zakres gwarancji procesowych osobie skazanej już prawomocnym wyrokiem.** W wypadku, gdy taka osoba zgłosi się osobiście do rozporządzenia sądu gdy zostanie ujęta, przede wszystkim doręcza się jej odpis wyroku. **W terminie zawitym 14 dni od daty doręczenia skazany ma prawo złożenia wniosku na piśmie o wyznaczenie rozprawy. Adresatem wniosku jest**

sąd, którego wyrok stał się prawomocny. Otóż wyrok ten traci moc z chwilą stawienia się skazanego na rozprawie. Nie trzeba dodawać, że od tego momentu przepisów o postępowaniu w stosunku, do nieobecnych nie stosuje się.

Z treści art. 177 ustawy wynika, że prawomocność wyroku skazującego osobę, przeciwko której toczyło się postępowanie według art. 173-176, jest warunkowa. Wyrok ten jest prawomocny dopóty, dopóki skazany nie pojawi się na rozprawie wyznaczonej zgodnie z jego wnioskiem.

Posługując się argumentem *a maiori ad minus* należy wskazać, że zgłoszenie się podejrzanego do organów ścigania bądź stawienie się oskarżonego przed sądem oraz podjęcie przez niego w każdym momencie przed uprawomocnieniem się wyroku, stosownych kroków przewidzianych w Kodeksie karnym skarbowym spowoduje ten skutek, że postępowanie będzie toczyć się od nowa, już z udziałem sprawcy przestępstwa lub wykroczenia skarbowego.

W konkluzji wyrażam pogląd, że art. 173-177 ustawy – Kodeks karny skarbowy nie są niezgodne z Konstytucją. Nie osłabiają tego poglądu czasowa bądź trwała niewykonalność, ani możliwość poniesienia przez skazanego dodatkowych, niekorzystnych dla niego skutków (uzasadnienie pytania prawnego s. 5). Uważam, że przepisy art. 177 ustawy w stopniu dostatecznym chronią prawa osoby skazanej w czasie jej nieobecności. Dotyczy to praw wynikających z art. 42, jak i art. 45 Konstytucji.

Zgodność z ustawą zasadniczą przepisów Kks będących przedmiotem pytania Sądu Rejonowego, uzasadnia twierdzenie o zgodności ich także z wymienionymi w pytaniu przepisami prawa międzynarodowego.

Sporządził: Witold Pawełko